

Tryb rozkazujący

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M937.gif&title=Leksykon&caption=Formy 1. os. lmn. trybu rozkazującego. Oprac. A. Krawczyk-Wieczorek na podstawie: Dejna 97, Kucała 94, 95.}Tryb rozkazujący w gwarach. Formy trybu rozkazującego w gwarach nie wykazują wielu różnic w porównaniu z formami ogólnopolskimi. Najwięcej różnic jest w 1. os. lmn. Możliwe są tu następujące końcówki: *ma i wa* (z dawnej liczby podwójnej), *my*, *me* oraz *mo*. Typ *pójdźwa* jest charakterystyczny dla Mazowsza i dla większości gwar małopolskich, zaś *pójdźma* – dla Wielkopolski, części Pomorza i Śląska. Końcówka *my* występuje na południu i wschodzie. Rzadkie jest użycie końcówki *me* – tylko na Orawie, Podhalu i Spiszu, np. *podźme* (pod wpływem słowac.) oraz *mo* na styku z gwarami wschodniosłowiańskimi: *chodźmo*. Końcówka *cie* oraz *ta* w 2. os. lmn. mają podobny zasięg jak w trybie oznajmującym. Na pograniczu mazowiecko-małopolskim zachowała się w 2. os. lp. dawna końcówka *i*: *chluśni*, *krzykni*. W formach lp. zwraca uwagę także zastąpienie *aj* przez *ej* w 2. os. w gwarach wielkopolskich, częściowo też w Polsce centralnej i południowej (w niektórych czasownikach), np. *dej*, *czekej*, *słuchej*. W wielu gwarach od czasowników typu *dźwignąć* tworzy się tryb rozkazujący z pominięciem przyrostka *nąć* : *ciąg* = *ciągnij*, *pociś* = *pociśnij*. Czasem formy rozkaznika ulegają skróceniu, np. *pój* = *pójdź*. Por. Archaizmy fleksyjne.